

Ekim 2001 tarihleri Türk Günleri ilan edilmiştir. Ayrıca Almanya'da Kadiyanılığın çeşitli kitapları Türkçe'ye çevrilerek Türk işçileri arasında dağıtılmaktadır.

Babilik-Bahailik

Babilik ve Bahailiğin Teşekkülü ve Tarihçesi

“
”

Babilik, 19. asrın başlarında İran'da ortaya çıkmış dinî bir harekettir. Babilik, kurucusu Mirza Ali Muhammed'in kendisi için kullandığı "Bab" adına nispetle verilmiştir.

İran'ın bu dönemde içinde bulunduğu dinî, ekonomik, siyasî ve toplumsal durum, bu hareketin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Çünkü İran, Ruslar, İngilizler ve Fransızların işgal tehdidi altında idi. İran Şahları'nın adaletsizlikleri ve baskısı altında ezilen insanlar, bu durumdan kendilerini kurtaracak bir kurtarıcı beklentisi içine girdiler. Bu beklentilerini, Şîî inançlarının gereği olarak Mehdilik fikriyle desteklediler. Çünkü Şîa inancına göre, 12. İmam Muhammed el-Mehdî 329/941 yılında uzun bir süreyle gizlenmişti. O, yaşamaktadır. Yeryüzünün haksızlık ve adaletsizlikle dolduğu bir dönemde ortaya çıkıp bunlara son verecek, tekrar adaleti tesis edecektir.

Babiliğin doğuşunda birinci derecede Şîa'nın Mehdilik fikri etkili olmuştur. Ancak bu inançın Babiliğe taşınmasında, Şîa içerisinde ortaya ortaya çıkan ve Şeyhlik adıyla bilinen bir tarikat köprü görevi görmüştür. Şöyleki Şeyhlik 12. imamın gizlenmesinden sonra, imamların manevî nurunu yansıtacak veya onunla irtibatı sağlayacak ve ona açılacak bir kapı (bâb) anlamında bir Kâmil Şîî'nin varlığını gerekli görür. Şeyhlik tarikatının kurucusu Şeyh Ahmet el-Ahsâî (ö.1241/1826)'dir. O, sadık rüyalar ve ilhamlar yoluyla imamların ve Hz. Peygamber'in kendisine batınî ilimleri öğrettiğini iddia etmiştir. Şeyh Ahmet el-Ahsâî, 1790 yılında Irak, Necef ve Kerbela'ya gitmiş ve oradaki Şîî âlimler arasında yapılan tartışmalara vâkıf olmuştur. Bu dönemde Şîî âlimler ikiye bölünmüştü. Usûlî adı verilenler, imamın gizlilik döneminde mukallit durumundaki Şîîlerin merci-i taklid olan yaşayan müctehitlere uymalarını zorunlu görüyordu. Ahbârîler ise, masum olan imamın dışında hiç kimsenin taklit edilemeyeceğini savunuyordu. Şeyh el-Ahsâî, Ahbârîlerin görüşünü benimseyerek bir müctehide bağlanmayı reddeder. İmamiyye'nin beş iman esasını Tevhid, nübüvvet ve imamet olmak üzere üçe düşürür. Daha sonra buna Kâmil Şîî adıyla dördüncü bir inanç ekler. Buna göre Kamil Şîî, manevî müşahede yoluyla imamların lütfuna mazhar olmuş kimse-dir. Onun bilgisi imamlarla yakınlığın karşılığında elde edilmiş bir ihsandır. O, imamlar tarafından hidayet edildiği için yanılmaz. Şeyh Ahmed el-Ahsâî bunun kim olduğunu söylememişse de, talebeleri ve müridler dördüncü rüknün (kâmil şîî) Ahmet el-Ahsâî olduğunu ileri

sürmüşlerdir. Allah'ın imamlardan sonra Ahmet el-Ahsâî ve taraftarlarında tecellî ettiğine inanmışlardır. Bu tecellî peygamberler ve imamlardaki tecelliyle aynı olup tek bir varlığın ayrı ayrı tezahürleridir. Allah, ancak onların vasıtasıyla anlaşılabilir. İmamlar, Allah'ın bilgisi ile bilinenlerin bilgisine açılan kapı (*bâb*)lardır. İmamlardan sonra ise, bu bilginin ve hakikatın sahipleri Şeyh Ahmet ile onun talebesi ve halifesi Seyyid Kâzım Reştî (ö.1843)'dir. Şeyh Ahmet el-Ahsâî, Şîî ulemanın tenkidine uğrar, hatta tekfir edilir. Daha sonra taraftarları ayrı bir okul olarak örgütlenirler. Hakkındaki suçlamalardan tedirgin olan Ahmet el-Ahsâî önce Irak'a oradan da Mekke'ye gitmeye karar verir. Ancak oraya varmadan 73 yaşında yolda ölür (Fığlalı, 1994, 4-9).

Ahmet el-Ahsâî, ölümünden önce yerine halife olarak Kâzım Reştî'yi tayin eder. O, ölmeden önce, 12. İmam'ın insanlar arasına dönme zamanının geldiğini ve onun bu toplumda yaşamakta olduğunu, yakında kapının açılıp onun ortaya çıkacağını bildirmiştir. Ayrıca talebelerine ruhlarını temizleyerek onun cemalini görmeye hazır olmalarını tavsiye etmiştir. Kâzım Reştî'nin 1843 yılında ölümünden sonra, insanlar onun vasiyeti üzerine, yerine bir Kâmil Şîî aramaya başlamışlardır. Ehl-i Beyt soyundan geldiği iddia edilen Mirza Ali Muhammed, Kâzım Reştî'nin fikirlerinden hareketle 1260/ 1844 yılında, önce kendisinin Mehdî'ye açılan kapı (*bâb*) olduğunu, daha sonra da kendisinin "beklenen Mehdî" olduğunu ilan etmiştir. Bu iddiasını Şîîlerin Hz. Peygambere isnat ettikleri "Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısıdır." şeklindeki meşhur bir hadise dayandırdı. Buradaki Ali, ona göre, kendisine işaret ediyordu. Ancak, etrafında birtakım insanların toplandığını ve kendisine inandıklarını görünce, bu iddialarla yetinmemiş ve kendisinin peygamber olduğunu ileri sürmüştür. Daha da ileri giderek Allah'ın kendisine hülûl ettiğini söyleyerek ulûhiyyet iddiasında bulunmuştur. Böylece Babilik, Şeyhilik tarikatının bir mensubu olan ve Kâzım Reştî'nin önde gelen müridlerinden Mirza Ali Muhammed'in önderliğinde ayrı bir fırka olarak ortaya çıkmıştır. Babilik'in ortaya çıkmasında ve fikirlerinin oluşmasında Yahûdilik ve Hristiyanlık'taki bin yıl (millenium) inancı da etkili olmuştur. Mirza Ali Muhammed, kendisinin zuhurunu bu bin yıl inancıyla temellendirmeye çalışmıştır. Bu sebeple On ikinci imamın küçük gizlilik döneminin başlangıcı olan 260/873 yılını esas alır. Ona göre, imamın gizlilik dönemine girmesi ve daha sonra tamamen kaybolmasıyla ona açılan kapı (*bâb*) kapanmıştır. Bu kapının açılması bu tarihten bin yıl sonra 1260/1844 yılına denk gelmektedir. Bundan dolayı o, kendisinin imama, yani mehdîye açılan (kapı) olduğu iddiasını bu yılda ortaya atmıştır (Fığlalı, 1996, 211-12).

Mirza Ali Muhammed, mehdilik iddiasını önceleri gizli gizli yayarken daha sonra bunu açığa vurmuştur. Bu iddiasını *el-Beyân* adıyla

yazdığı eserinde şöyle açıklamaktadır: “ Noktatu’l-Beyân (Bâb)’ın gelişi de aynen bunun (Hz. Muhammed’in gelişi) gibidir. Eğer herkes Allah’ın Peygamberi (Hz. Muhammed) tarafından vaat edilmiş Mehdî’ye inanmış olsaydı, Kur’an’a inananlardan bir teki bile Allah’ın Peygamberi’nin sözünden sapmamış olacaktı. Allah’ın izhar ettiği zulüm ile onun gelişi de aynıdır. Eğer herkes Allah’ın izhar ettiği ve Noktatu’l-Beyân (Bâb)’ın haber verdiğine inansalardı, onlardan bir teki bile sözünden uzaklaşmamış ve çıkmamış olacaktı.” Babilîğe göre, Kur’an nasıl daha önceki semavî kitapları hükümsüz bırakmışsa, Mirza Ali Muhammed’in el-Beyân isimli kitabı da, Kur’an’ı hükümsüz bırakmıştır. Onun iddiasına göre, İslam’ın ibadet ve muameleatla ilgili hükümleri bu kitapla ortadan kaldırılmıştır. *el-Beyân* adlı kitap incelendiğinde, pek çok gramer hatasıyla doludur. Ayrıca bu kitap akla ve mantığa ters düşen Batınî yorumlara dayalı anlaşılması zor ifadeler ve Hurûfî unsurlarla doludur. Babîler, 19 sayısını mukaddes sayarlar. Bir yıl 19 ay, bir ay da 19 gündür. Mirza Ali Muhammed, özellikle Şeyhîlik tarikatına bağlı cahil halk ve İranlı mollar üzerinde etkili oldu; gelenekte var olan Mehdî beklentisine bir tür cevap teşkil etti. Sonunda, Azerbeycan âlimleri tarafından tekfir edilmesi üzerine önce hapsedildi, daha sonra 1266/ 1850’de Tebriz’de kurşuna dizilerek öldürüldü.

Babilik, Mirza Hüseyin Ali’nin liderliğinde Bahailik olarak varlığını sürdürmüştür. Bu sebeple Bahaîlik, Mirza Ali Muhammed’in öldürülmesinden sonra, onun birtakım yüksek gerçekleri sadece kendisine bildirdiğini, kendisinin Bâb’ın halifesi olduğunu iddia eden, sonradan Bahaullah lakabını alan Mirza Hüseyin Ali’nin, Babilîğin mirası üzerinde inşa ettiği bir mezheptir. Hüseyin Ali’nin ailesi, Mazenderan’a bağlı Nur kasabasıdır. Babası sarayda maliye işlerinden sorumlu birisiydi. Kendisi 1817’de Tahran’da doğmuştur.

Bahailer Mirza Hüseyin Ali’nin okuma yazma bilmeyen bir ümmî olduğunu iddia etselerde, çocukluğunda iyi bir eğitim görmüştü. 1844 yılında Babilîğin propagandacılarıyla karşılaşır ve ona bağlanarak Mazenderan ve Irak’a gidip görüşlerini yaymaya başlar. Daha sonra tekrar Tahran’a döner. Babiler, 1852’de Bâb’ın intikamını almak için Nasiruddîn Şah’a karşı bir suikast düzenler. Şah bu suikastten yara alarak kurtulur. Ancak bu olaydan sonra Babiler takibata uğradı ve yakalananlar hapsedilir veya öldürülür. Mirza Yahya Nuri ile Mirza Hüseyin Ali de bu olaydan sonra hapsedilenler arasındadır. Daha sonra İngiliz ve Rus hükümetlerinin baskısıyla 1852 yılında Bağdat’a

sürgün edilirler. Burada Babilerle anlaşmazlığa düşünce, Bağdat dışına giderek iki yıl inzivaya çekilir. Mirza Ali Muhammed, ölmeden önce, 2000 yıl sonra el-Müsteğas'ın geleceğini ve o zamana kadar başka bir zuhur olmayacağını söyleyerek yerine halef ve vasi olarak Mirza Hüseyin Ali'nin baba bir kardeşi Mirza Yahya Nuri'yi tayin eder. Yahya Nuri, Hz. Ali'den bir rivayete dayanarak kendisinin Hakikat Işığı olduğunu ileri sürer. Bu sebeple ezel sabahı (subh-i ezel) adını alır.

Bahauallah, inzivaya son verip Bağdat'a döndükten sonra Bâb (Mirza Ali Muhammed)'in asıl vekili olduğunu ileri sürer. Orada Kelîmât-i Mekkûne (Saklı Sözler), Yedi Vadi ve Kitâb-ı İkan adlı eserlerini yazar. Baba bir kardeşi Subh-ı Ezel Yahya Nuri'yi saf dışı bırakarak Babileri etrafında toplamayı başarır. "Bahauallah, birinci safhada kendisini Bâb'ın halifesi; ikinci safhada bütün milletlere vaat edilmiş peygamber olarak tanıtmış; üçüncü safhada ise 'Kadim kökten uzayan bir dal' olduğunu ileri sürmüştür. 'Kadim Kök'ten maksat Allah'tı. Kendisi de, Allah'ın zâtından çıkan bir daldı, bir parçaydı" (Akgün, 1975, 61).

Bahauallah'ın Bağdat'taki faaliyetleri, halkın ve ulemanın şikâyetlerine sebep olur. Bunun üzerine 1863 yılında Edirne'ye sürgün edilir. Edirne'de kardeşi Yahya Nuri ile araları iyice açılır. Yahya Nuri'yi tamamen saf dışı bırakır. Kendisine, Muhammed Bakır'ın bir duasında geçtiğini iddia ederek Allah'ın bahası, ululuğu, güzelliği anlamına gelen Bahauallah adını takar. Bâb'ın Allah'ın ortaya çıkaracağı zat (*men yuzhiruhullâh*) olarak bildirdiği kişinin de kendisi olduğunu taraftarları arasında yaymaya başlar. Bu yaşananlardan sonra Babiler, Yahya Nuri ve Hüseyin Ali taraftarları olarak ikiye ayrılır. Huzursuzluğa sebep olmaları dolayısıyla Yahya Nuri Kıbrıs'a; Mirza Hüseyin Ali ve taraftarları Akka'ya sürgün edilerek Akka kalesinde hapsedilir. Orada Babileri, Bahai adı altında toplayıp örgütlemeyi başarır. Bir süre sonra hapisten çıkar. 1890 yılında Kermil Dağı'na çadırını kurar. Daha sonra Akka'ya döner ve 1309/ 1892 tarihinde ölür. O, büyük ve küçük birkaç eser kâleme almıştır. Bu eserlerin başında Farsça yazdığı *Kitâbu'l-İkân* gelmektedir. Kendisine göre bu kitap Bahailikte inanılması gereken her şeyi içermektedir. Aslında kitap tarafgir açıklamalar, Batınî teviller, çelişkili tasavvufî yorumlar ve asılsız İsrailiyyat hikâyeleriyle doludur. Onun ikinci önemli eseri İlahî iradedden Arapça geldiğini iddia ettiği *Kitâbu'l-Akdes*'tir. O, bu eserini Kur'an-ı Kerim'in uslûbunu son derece kötü ve beceriksiz bir şekilde taklit ederek ve Kur'ân-ı Kerim'den ayetlerin anlamlarını çalarak oluşturmuştur. O, bu kitabında kendisinin Allah'ın ilâhî zuhuru olduğunu ve sözlerinin de Allah'ın sözleri olduğunu iddia eder (Fığlalı, 1994, 56-7). Bahauallah'ın yerine büyük oğlu Abbas Efendi geçmiştir. Bahailik, Avrupa ve Amerika'ya onun zamanında yayılmıştır. Abbas Efendi, 1921 yılında Hayfa'da ölmüş; yerine torunu Şevki Efendi'yi bırakmış-

tır. Şevki Efendi, 1957'deki ölümüne kadar, Bahailiğin bütün dünyada yayılması için çaba sarfetmiştir. Günümüzde Bahailik, Hayfa'da bulunan "Umumi Adalet Evi" tarafından yönetilmektedir.

Bahailiğin Görüşleri

Bahailer, Bahailiğin yeni ve son bir din olduğunu iddia ederler. Bahailer, İslâm, Batınlık, Hurûfilik, Hıristiyanlık ve Yahudilik'ten aldıkları bazı prensipleri birleştirerek, kendilerine "Bahailik dinî" adıyla senkretik bir din oluşturmaya çalışmaktadırlar. Aslında Bahailik, Şîî Şeyhîlik tarikatına dayalı olarak şekillenen Babiliğin hazırladığı zemin üzerinde gelişmiş bir mezheptir. Şîîliğin gulat (aşırı) hareketlerinden birisidir de denebilir.

Bahailer kendilerine özgü itikat ve ibadet esasları oluşturmuşlardır. Bahailere göre Allah'a, kitaplarına, resullerine, kıyamete, Bâb ve Baha'ya inanmak iman esasıdır. Allah her şeyin yaratıcısıdır; birdir, tektir, eşi ve benzeri yoktur. Allah'ın varlığı, emrinin zuhuru muhtaçtır. Allah'ın zuhuru, kulları için sürekli; bu zuhurlar nebiler ve resullerdir. En son Bahaullah'ta zuhur etmiştir. Nebî ve resûl kendisinde tecelli eden varlığın vücudunda kaybolur (Fığlalı, 1994, 59-60). Mirza Hüseyin Ali, Allah'ın kendisine hulûl ettiğini iddia ediyordu. Bununla da yetinmeyerek kendisinin ilahî vasıflara sahip olduğunu ve yaptığından sorumlu olmayan bir ilah olduğunu ileri sürmüştür. Bahai inancında, Tanrı ile insan, yaratan ve yaratılan birbirine karıştırılmıştır. Hz. Muhammed nasıl daha önceki dinleri neshetmiş ise, aynı şekilde Bahaullah da İslâm dinini neshetmiştir. Bu iddiasıyla da bütün dinlerin kardeşliği fikriyle çelişmektedir.

Bahailere göre, peygamberler Allah'ın zuhurudurlar. Bundan dolayı Peygamberlere resul ve nebi demek yerine Mezâhir-i İlahiyye (Tanrı Zuhurları) adını verirler. Allah zuhur için peygamberlere muhtaçtır. Bahaullah'a göre, peygamberlerin birisi beşerî, diğeri ilahî olmak üzere iki özelliği vardır. İkinci özellikleriyle, bir anlamda tanrıdırlar. Onunla konuşmak ve ona secde etmek Allah'a secde etmek olarak algılanır. Bütün nebiler ve Resuller, Tanrı Zuhuru olan vaat edilen Baha'yı müjdelemek için gönderilmiştir. Hz. Muhammed, "resullerin" değil "nebilerin" sonuncusudur. Allah'ın mürsillik sıfatı hiç bir zaman sona ermez. Bu sebeple vahiy sürekli, sona ermemiştir. Allah her şeyi kendisine vahyetmiştir. Bahaullah'tan sonra da Tanrı zuhuru olacaktır, ancak bin yıldan önce gelmeyecektir (Fığlalı, 1994, 61-62).

Bahailere göre ölüm Tanrı'ya bir yolculuktur. Ruh bedenden ayrıldıktan sonra yaşamaya devam eder. Cesedler yeniden dirilmeyecektir. Azaba ve lütfa uğrayacak ruhlardır. Cennet, Allah'a yakınlık, Cehennem ise, onun bağışından mahrum kalmaktır.

Bahailer, kendilerine göre yeni bazı ibadet ve şerî hükümler belirlemişlerdir. Bu emirlerle yükümlülük 15 yaşından başlar yetmiş yaşın-

da sona erer. İslam'daki namaz, oruç, hac ve zekât ibadeti farklı bir şekilde algılanmakta ve yerine getirilmektedir. Bahailere göre, namaz ferdîdir ve Allah'ı anmaktan ibarettir. Akka'ya yönelinerek kılınan namazda, Bahaullah'ın kutsal kabul edilen kelimelerini tekrarlar yerine getirilir. Namaza başlanmadan el ve yüz yıkanmasından ibaret bir abdest alınır. Namaz büyük, orta ve küçük olmak üzere üç çeşittir. Günde üç defa ibadet edilir. Cenaze namazları dışında cemaatle namaz kılmak yoktur. İbadet için Hayfa'ya yönelinilir ve ayakta dua okunur. 2-21 Mart arasında olmak üzere yılda 19 gün güneşin doğuşundan batışına kadar hiçbir şey yemeden içmeden ve fenalaktan uzak durarak oruç tutarlar. Zengin erkekler, diledikleri zaman, Bâb'ın Şiraz'daki evini veyahut da Bahaullah'ın Bağdat'taki evini ziyaret ederler. Zekât ise, vergi olarak alınır. Her Bahâî bir defaya mahsus olmak üzere malının 1/19'unu vergi olarak Mahfillere öder (Fığlalı, 1994, 68-70).

Bahâî inancı, insanlık âleminin birliği, bütün dinlerin, dil ve yazının birliği, kadın-erkek eşitliği, din ve ilim arasındaki ahenk, genel mecburi eğitim gibi modern dünya görüşünün söylemlerini kullanmaktadır. Bahailere göre dinî, millî, ırkî, vatanî, siyasî taassuplar insanlar için tehlikeli unsurlar olduğundan terkedilmelidir (Fığlalı, 1996, 217). Ayrıca onlara göre, dünya barışının sağlanması zorunludur. Haksızlığı önlemek için haksızlık yapana karşı bütün insanların birleşmesi gerekmektedir.

Bahailer, miras ve vasiyyet, çalışma, evlenme-boşanma, zina, hırsızlık, kundakçılık ve adam öldürme, içki, cihat ve benzeri konularda dinî hükümler koymuşlardır. Bu hükümlere her Bahâî'nin ulması zorunludur. Hükümetlere sadakatten bahsederlerse de bu konuda takiiye yapmaktadırlar. Cihati İngiliz ve Ruslara karşı Müslümanların direnişini kırabilmek ve bu yolla onların desteğini alabilmek için kaldırmışlardır. Babilik ve Bahailiğin tarihindeki siyasî faaliyetleri, Şia ile ilişkisi ve Bahaullah'ın Dünya Düzeni kurma planları, onların siyasî bir organizasyon gibi çalıştıklarının en önemli göstergeleridir.

Bahailiğin Teşkilat Yapısı ve Günümüzdeki Durumu

Bahailik, merkezî bir teşkilat ve idarî yapıya sahiptir. Hayfa'da bulunan Umûmî Adalet Evi, Bahailiğin en yetkili karar organıdır. Ona bağlı olarak Millî/Merkezî Ruhanî Mahfiller ve Mahallî Ruhanî Mahfiller bulunmaktadır. Umûmî Adalet Evi için üyelerin seçimi, ilk olarak 1963 yılında Londra'da toplanan Dünya Bahaileri büyük konferansında alınan kararla yapıldı. Bu organın üyeleri üç aşamalı seçimle belirlenir. Merkezî Ruhanî Mahfil üyeleri dünya Bahaileri içerisinde 9 kişiyi Umûmî Adalet Evi'nin üyeleri olarak seçerler. Bu organ Bahaullah'ın *Kitabu'l-Akdes'te* ortaya koyduğu görüşlerini ve Bahailiğin esaslarını, Abbas efendi veya Şevki Efendi'nin onunla ilgili

yorumlarını asla değiştiremezler. Ancak kendi kararları ile ilgili değişiklik yapabilirler. Merkezî Ruhanî Mahfiller, buldukları bölge veya devletteki Bahailerin merkezidir. Oraya bağlı Mahallî Ruhanî Mahfillerin gönderecekleri delegeler tarafından o ülkede yaşayan Bahailer arasından gizli oyla seçilirler. Genelde seçim Rızvan Bayramının 12. günü (2 Mayıs) yapılır, seçme ve seçilme yaşı 21'dir. Seçilen Bahai delegeler kendi aralarından birisini başkan seçerler. Mahalli Ruhânî Mahfiller, Bahailikte en alt idarî kâdemeyi oluşturur. Bir yerleşim alanında 21 yaşından yukarı Bahailerin sayısı 9 kişiye ulaşmışsa seçim yapılan yerdeki Bahailer arasından 9 kişiyi gizli oy pusulasına yazılı olarak ve açık tasnif sistemiyle Mahallî Ruhânî mahfil üyeliğine seçerler. Bunların görevi, Bahailerin menfaatlerinin korunması, onlar arasında dayanışmanın güçlendirilmesi ve çocukların eğitimi gibi konularla ilgilenmektedir.

Bahailer, kendi takvimlerine göre, 19 ayın 1. günleri On Dokuz Gün ziyafetleri adıyla toplantılar düzenlerler. Bunları düzenlemek Mahallî Ruhanî mahfillerin görevidir. Bu toplantılarda sohbetler yapılır önemli kitaplarından bölümler okunur. Umumî Adalet evlerinin dışında Bahailer için önemli bir merkez de Amerika'da Illinois eyaletinde Wilmette'dedir. Ayrıca dünyanın çeşitli yerlerinde Asya, Afrika, Avrupa, Amerika ve diğer bazı yerlerde dokuz büyük dinî temsil eden dokuz kapılı Meşriku'l-Ezkâr adı verilen Bahai mabedleri bulunmaktadır. Buraların etrafında sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği birimler yer almaktadır. 1979 istatistiklerine göre, 125 Millî Ruhanî Mahfil, 25.000 Mahallî Ruhanî Mahfil, 103.000 yerleşim merkezinde Bahailer bulunmakta, Bahai eserleri 685 dil ve mahalli lehçelere çevrilmiş, 1640 kabile ve azınlık arasında Bahailiği inananların bulunduğu kaydedilmiştir (Fıçlalı, 1994, 85-89).

İngiltere, Almanya, İsviçre, Türkistan ve Amerika'da Bahailik'le ilgili yayınlar yapılmaktadır. Amerika'da iki yılda bir "Bahâ World" (Bahâ Dünya) adıyla yayınlanan bir yıllıkları vardır.

Bahailer, dünyanın çeşitli yerlerinde olduğu gibi ülkemizde de hayır müesseseleri ve dernekleri veya turizm şirketleri yoluyla Bahailiği yaymaya çalışmaktadırlar. Ülkemizde hukukî açıdan Bahailik, bir din olarak değil, dinî bir tarikat olarak kabul ediliyordu. Bu sebeple faaliyetleri sınırlı idi. Bundan dolayı kendilerini din kabul ettirerek daha serbest faaliyetlerde bulunma imkânını edinmeye çalıştılar. Son dönemlerde Avrupa Birliğine uyum yasaları dolayısıyla tek tek insanları gizli bir şekilde Bahailiğe davet etmeyi bırakıp topluca davet dönemi başlatmışlardır. Faaliyetlerini, bir tür istismarcı misyonerlik faaliyeti olarak tanımlamak mümkündür. Babilik ve Bahailiğin insanlığa kuruluş reçetesi olarak sunduğu din ve dünya görüşü, hiçbir yönüyle yeni değildir. Bahailik, İslam, Yahudilik, Hıristiyanlık, Şîlik, Batınlık ve modern ideolojilerin söylemlerinden alınan bazı unsurların bir

araya getirilip yeni bir kalıba sokulmasıyla oluşturulmuş senkretik bir dinî harekettir.

Özet

Vehhabilik

Vehhabilik, Muhammed b. Abdülvehhab(1703- 1787)'ın başlattığı dinî-siyasî bir harekettir. Bu isim onlara muhaliflerince verildi. Bu mezhep mensupları kendilerine Muvahhidûn (tevhidciler) adını verdiler.

Muhammed b. Abdilvehhab, İbn Teymiye ve İbn Kayyim el-Cevziyye'nin fikirlerinden etkilenmiştir. Bu sebeple Vehhabilik, Hanbelilik çizgisinde, Tevhid anlayışının etrafında şekillenen yeni bir harekettir. Muhammed b. Abdilvehhab, 1744 yılında Muhammed b. Suud'la anlaşarak görüşlerini yaymaya başladı. İbn Abdilvehhab'ın ölümünden sonra, Muhammed b. Suud ve oğlu Abdülaziz zamanında Vehhabiler, Arabistan bölgesinde yayılma imkânı bulurlar. Vehhabilik, Osmanlıları uzun süre uğraştırdı. II. Mahmud, Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'yı Vehhabilik hareketine son vermek için görevlendirdi. Mehmet Ali Paşa, oğlu Tosun komutasındaki orduyla, 1813 yılında Mekke, Medine ve Taif'i Vehhabilerin elinden kurtardı. Daha sonra bizzat Emir Abdülaziz'in üzerine yürüdü. Abdülaziz'in ölümüyle Vehhabiler ağır bir yenilgiye uğradı. Nihayet Mehmet Ali Paşa'nın kumandanı İbrahim paşa komutasındaki ordu, Abdülaziz'in oğlu Abdullah ve çocuklarını esir alarak İstanbul'a getirdi ve idam edildiler. Daha sonra Suud hanedanından Türki b. Abdullah, Necd bölgesinde yeniden faaliyete girişerek 1821'den 1891'e kadar sürecek ikinci Vehhabi devletini kurmayı başardı. Ancak, daha sonra İngilizlerin desteği ile Vehhabîler devlet kurmayı başardı ve 1927 yılında bağımsızlığını ilan etti. Vehhabi ideolojiyi benimseyen ve Hicaz'ı egemenliği altına alan bu devlet, Suudi Arabistan Krallığı olarak devam etmektedir.

Muhammed b. Abdilvehhab, bütün sistemini tevhid (Allah'ın birleşmesi) ilkesi üzerine kurmuştur. Ona göre, tevhid, Allah'ı zatı, sıfatları ve ona yapılan ibadetler açısından birlemektir. Tevhid kelimesini söylemek tek başına yeterli değildir. İbadette de Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak gerekir. Tevhid'i bu üç boyutla gerçekleştirmedikçe tevhid gerçekleşmez. Allah'a ibadet doğrudan yapılmalıdır. Araya müşid, şeyh, veli gibi araçlar koymak şirktir. Tevhid bu şekilde inanmayanın malı ve canı helâldir. Ameller imanın bir parçasıdır. Allah'ın ayetlerinde ve Resulünün sünnetlerinde bulunmayan her çeşit dinî uygulama bidattir. Bu bağlamda mezar ve türbe yapmak, onlara adak adamak ve onları ziyaret küfürdür. Muska takmak, el